

УДК: 37:378:378.978

Джумагулова Г. А. – п.и.к., доц. м.а.
К.Карасаев атындағы Бишкек гуманитардық университеті
E-mail: gulgura.dzhumagulova@mail.ru

БОЛОЧОК СОЦИАЛДЫК ПЕДОГОГДОРДУН КЕСИПТИК КОМПЕТЕНТТҮҮЛҮГҮНҮН ИНСАНДЫК КОМПОНЕНТИ

ЛИЧНОСТНЫЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ

PERSONAL COMPONENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE SOCIAL TEACHERS

Аннотация: Макалада болочок социалдык педагогдордун кесиптик компетенттүүлүгүнүн инсандык компонентинде инсандын кесиптик маанилүү сапаттары, кесиптик педагогикалык жөндөмдүүлүктөрү караглан.

Түйүндүү сөздөр: компетенттүүлүк, кесиптик компетенттүүлүк, жөндөмдүүлүк, педагогикалык жөндөмдүүлүк, гумандуулук, компонент, инсандын багытталгандыры, болочок социалдык педагог.

Аннотация: В данной статье рассматриваются личностно-профессиональные качества, профессионально-педагогические способности личностной характеристики и профессиональной компетентности будущих социальных педагогов.

Ключевые слова: компетентность, профессиональная компетентность, способность, педагогическая способность, гуманизм, компонент, личностное направление, будущий социальный педагог.

Annotation: in this article personal and professional qualities, professional and pedagogical abilities of the personal characteristic and professional competence of future social teachers are considered.

Keywords: competence, professional competence, ability, pedagogical ability, humanity, component, personal direction, future social teacher.

Болочок социалдык педагогдордун кесиптик компетенттүүлүгүнүн инсандык компоненти өзүнө инсандын багыт алуусун, кесиптик маанилүү сапаттарды, болочок педагогодун педагогикалык жөндөмдүүлүгүн бириктирип турат.

Стаж жана педагогодун предметти билүүсү окуучулардын билиминин терендигин жана ар тараптуулугун, алардын предметке кызыгуусун, өз алдынча иштей билүүсүн, предмет боюнча билимди жалпылай билүү жана билимдин башка тармактарына алып өтө билүүнү толук бойдан чагылдыра албайт.

Мектептерде көптүү билген, жоопкерчиликтүү, көп жылдык стажы бар социалдык педагогор педагогикалык ишмердикте жогорку жыйынтыктарга жетпей калган учурлар аз эмес, бул кубулуштун себептеринин бири – педагогикалык жөндөмдүүлүктөрдүн жоктугу же калыптанышынын төмөнкү деңгээли.

Педагогикалык жөндөмдүүлүк – бул педагогикалык ишмердиктин талаптарына жооп берүүчү жана

бул ишмердикке ээ болуунун ийгилигин камсыздоочу адамдын индивидуалдуу-психологиялык өзгөчөлүгү.

Негизги (базалык) педагогикалык жөндөмдүүлүккө булат кирет:

– гностикалык жөндөмдүүлүк – бул педагогикалык объектлерди, кубулуштарды жана процесстерди изилдөө (диагностика), үйрөнүү жөндөмдүүлүгү;

– долбоорлоочу жөндөмдүүлүк – педагогикалык ишмердиктин максатын жана милдеттерин аныктоо, белгилеп жазуу жөндөмдүүлүгү;

– конструктивдүү жөндөмдүүлүк – максат жана милдеттерге ылайык педагогикалык ишмердикти пландаштыруу жөндөмдүүлүгү;

– уюштуруучулук жөндөмдүүлүк – өзүнүн ишмердигин жана окуучулардын ишмердигин уюштуруу, жамаатты инсандын калыптануу куралы катары түзүү жөндөмдүүлүгү;

– перцептивдик жөндөмдүүлүк – вербалдык (сөз аркылуу) маалыматсыз педагогикалык таасир тий-

БИШКЕК ГУМАНИТАРДЫК УНИВЕРСИТЕТИНИН ЖАРЧЫСЫ

гизүүнүн объектисин же башка субъектти, башканын сезимдик кабыл алууларын түшүнүүгө берүүчү жөндөмдүүлүк;

– *сүггестивдик жөндөмдүүлүк* – ынандыруу ыкмалары аркылуу инсанга эмоционалдык-эрктик таасир тийгизүү жөндөмдүүлүгү;

– *коммуникативдик жөндөмдүүлүк* – ар кандай куркtagы балдардын тобу, жаштар жана чоңдор менен натыйжалуу карым-катнашка жөндөмдүүлүк;

– *кеptик жөндөмдүүлүк* – оюн жана сезимдерин өзүнүн каалоосуна ылайыктуу бере билүү жөндөмдүүлүгү;

– *креативдүү жөндөмдүүлүк* – чыгармачылыкка жөндөмдүүлүк;

– *академиялык жөндөмдүүлүк* – кесиптик өзүн өнүктүрүү жана өзүн-өзү жакшыртуу;

– *дидастикалык жөндөмдүүлүк* – окуу материалын окуучулар ийгиликтүү түшүнгөндөй максатта адаптациялоо.

Педагогикалык жөндөмдүүлүктөр интеграцияланган түрдө, бири-бирин толуктоо менен, албетте, бири-бири менен өз ара байланышта көрүнөт. Педагогикалык ишмердикте педагогикалык жөндөмдүүлүктөрдүн пайда болушундагы гармония учун өзүнүн эмоционалдык абалын көзөмөлдөө зарыл, ушуга байланыштуу эмоционалдык туруктуулук өтө маанилүү. Эрктик чымыркануунун чеги темперамент менен байланыштуу. Бул эрктин мүмкүнчүлүктөрүнүн өнүгүүсү аркылуу мугалимдик такт, анын башка инсанга болгон урматтоосу пайда болот.

Педагогикалык такт – окуучулар мугалимдин ак дилдүүлүгүн, кылдаттыгын жана боорукердигине ишенишкен мугалимдин журум-турумунун өзүнчө бир стили.

Инсандын дагы башка индивидуалдык-психологиялык өзгөчөлүктөрү болочок социалдык педагогордун кесиптик компетенттүүлүгүнүн натыйжалуулугуна таасирин тийгизет. Буга биз болочок социалдык педагогордун нерв системасын (темперамент), психикалык процесстердин өнүгүү жана сапаттык өзгөчөлүктөрүнүн денгээлин (кабыл алуу, көнүл буруу, эсте тутуу, ой жүгүртүү, элестетүү ж.б.), болочок мугалимдердин индивидуалдык сапаттарын чагылдырууну жана кесиптик компетенттүүлүктүн калыптануу процессинде окуу көндүмдөрүнүн ийгиликтүү калыптанышына түздөн-түз таасир тийгизүүнү киргизебиз; эмоционалдык-эрктик тармактын өзгөчөлүктөрү (экстраверттүүлүк же интраверттүүлү, мүнөздүн эротик сапаттары ж.б.). Мына ушунун бардыгы индивидуалдуулукту кооздоп конкреттүү мугалимдин фиш ыкмаларынын тоналдуулугун жана өзгөчөлүгүн аныктайт.

Окумуштуу Б.Кенжебеков: “Тарбиячынын негизги белгилери жана анын чеберчилиги болуп максатка умтулуучулук, жалпы жана педагогикалык маданиятынын бийиктиги, ақылы, мәэримдүү жүрөгү, педа-

гогикалык таланты, тынымсыз изденүүгө даярдыгы жана ак дилдүүлүгү саналат”, – деп айткан [4].

К.Д.Добаевдин пикири боюнча: «Жаңы формациянын болочоктогу мугалимдери өз предметин жеткилең билүүгө эле эмес, ар бир окуучунун педагогикалык процесстеги ордун көрүүгө, окуучулардын ишмердигин уюштура жана анын натыйжаларын көрө билүүгө жана мүмкүн болуучу чөттөөлөрдү жөнгө сала алууга тийиш» [2].

В.Г.Белинскийге төмөнкүдөй сөздөр таандык: «Тарбиялоонун максаты – адамгерчилик, тарбиялоонун каражаты – сүйүү» [1].

Н.К.Дюшееева: «Жогорку окуу жайларынын окутуучуларын даярдоодо көнүлдү заманбап формациянын болочоктогу мугалимин кесиптик-инсандык калыптандырууга багытталган кесиптик аракеттердин стратегиясына буруу зарыл», – деп эсептейт [3].

Педагогикалык эмгек бол кесипти тандагандардын ар бирине окуу кырдаалдарына, шарттарына жана талаптарына жараша индивидуалдуу-өзгөчөлөнгөн жолго ынгайлашууга, башкача айтканда өзүнүн индивидуалдуу ишмердик стилин табууга жардам берет. Бул үчүн болочок социалдык педагогго биринчилен, өзүнүн индивидуалдуу өзгөчөлүгүн андоого жана бул анын ишмердигинин жыйынтыктарында кантит чагыла тургандыгын элестетүүсү зарыл; экинчилен, болочок социалдык педагог, мунун негизинде өзүнүн педагогикалык ишмердигин кесиптик практика учурунда оптималдуу уюштуруу менен өзүнүн индивидуалдуу өзгөчөлүгүн көрсөтүүгө жана колдоно билүүгө милдеттүү.

Заманбап социалдык педагог бир катар кесиптик компетенттүүлүк сапаттарга ээ болушу керек, маселен: жалпы маданият, эрудиция, өзүнүн кесибин төрөл билүү, каттуу талапчыл, байкагыч, педагогикалык такт, мындан сырткары гностикалык, конструктивдик, уюштуруучулук жана коммуникативдик өзгөчөлүктөр ээ болушу абзел.

Болочок адисте мына ушундай инсандын багыт алуусу ишмердиктин натыйжалуу сапаты учун негизги, педагогикалык чеберчиликке жетүүнүн, денгээлди жогорулатуунун, кесиптик-педагогикалык компетенттүүлүктүү ийгиликтүү калыптанышына өбөлгө болгон маанилүү шартты болуп эсептелинет.

Адабияттар

1. Белинский, В.Г. Полное собрание сочинений. В 13 т. [Текст] / В.Г.Белинский. – М., 1953. – Т. 12. – 262 с.

2. Добаев, К.Д. Проблемы педагогического образования в Кыргызстане [Текст] / К.Д.Добаев // Высшее образование Кыргызской Республики. – Бишкек, 2009. – №4/6. – С. 23-25.

3. Дюшееева, Н.К. Подготовка вузовского педагога к профессионально-личностному формированию будущего учителя [Текст] / Н.К.Дюшееева // Высшее образование Кыргызской Республики. – Бишкек, 2009. – №4/6. – С. 19-23.

4. Кенжебеков, Б. Сущность и структура профессиональной компетентности специалиста [Текст] / Б.Кенжебеков // Высшая школа Казахстана. – 2002. – №2. – С. 81-84.